

RAAP-NOTITIE 1472

Plangebied Gaaikemastraat te Balk
Gemeente Gaasterlân-Sleat
Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend
veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat

Titel: Plangebied Gaaikemastraat te Balk, gemeente Gaasterlân-Sleat; archeologisch
vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2006

Auteur: drs. J.E.A. Jans

Bestandsnaam: N01472-GAGA.doc

Projectcode: GAGA

Projectleider: drs. J.E.A. Jans

Projectmedewerker: E.J.M. van der Zwet

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 15374

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2006

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: Gemeente Gaasterlân-Sleat
- *aanleiding onderzoek*: planontwikkeling terrein voormalige zuivelfabriek
- *datum uitvoering veldwerk*: 9 januari 2006

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied betreft het terrein van de voormalige zuivelfabriek te Balk ten noordwesten van de Gaaikemastraat op de hoek Gaaikemastraat-Tjalke de Boerstrjitte.
- *plaats*: Balk
- *gemeente*: Gaasterlân-Sleat
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 15E
- *plangebied in gebruik als*: braakliggend terrein
- *oppervlakte plangebied*: ca. 1,4 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 167.611/545.446

Onderzoeksvragen

Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologisch advies*: volgens de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE; www.fryslan.nl/binfo/chk/inhoud/startchk.htm) is voor het plangebied voor de periode Steentijd-Vroege Bronstijd een Quicksan noodzakelijk (een onderzoek met een boordichtheid van 3 boringen per ha) bij

ingrepen van meer dan 5000 m². Voor de periode Midden Bronstijd-Vroege
Middeleeuwen is een karterend onderzoek 3 nodig (6 boringen per ha).

- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem):*
 - in plangebied: geen
 - in de directe nabijheid (< 300 m): monumentnummer 15114 (CMA-code 15E-012), status: terrein van hoge archeologische waarde, dorpskern Balk; coördinaten: 168.087/545.688.

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart:* laarpodzolgronden met leemarm en zwak lemig fijn zand (Stiboka, 1970: code cHn21).

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen:* driehoeksgrid van 50 m bij 40 m met een boordichtheid van 6 boringen per ha.
- *gebruikt boormateriaal:* gutsboor met een diameter van 3 cm
- *totaal aantal boringen:* 10
- *minimaal geboorde diepte:* 0,65 m
- *maximaal geboorde diepte:* 1,5 m
- *boorbeschrijvingen:* lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met:* meetlinten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogeenetisch):* de bodemopbouw in het plangebied is van boven naar beneden als volgt. De toplaag bestaat uit een verstoorde laag met een dikte van 0,4 tot 1,5 m: (licht-)grijsbruin, zwak siltig, zwak humeus, matig fijn zand. In de boringen 6 en 7 is in deze laag zeer veel puin aangetroffen. Onder de verstoorde laag bevindt zich geel dekzand (zwak siltig, matig fijn). In de bodem heeft zich een podzol gevormd. Een podzolbodem is een bodem met een uitspoelingshorizont (E-horizont), een inspoelingshorizont (B-horizont) en ongestoord moedermateriaal (C-horizont). Dit duidt er op dat de bodem gedurende een vrij lange periode goed ontwaterd en begroeid was. In de Steentijd waren dergelijke locaties zeer geliefd voor nederzettingen. In het plangebied is de podzolbodem echter sterk verstoord, meestal tot in de C-horizont. Incidenteel is nog een BC-horizont opgemerkt (boring 8). In boring 5 zijn, opgenomen in de verstoorde laag, brokken van de B-horizont aanwezig.
- *Archeologische indicatoren in boringen:* geen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De bodem in het plangebied bestaat uit een verstoorde laag op dekzand. In dit dekzand is geen intacte podzol aanwezig. De bodem is in bijna elke boring tot in de C-horizont verstoord. Archeologische indicatoren zijn niet opgemerkt.

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het booronderzoek wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Contactpersonen

- *contactpersoon overheid*: dr. G.J. de Langen, provinciaal archeoloog provincie Fryslân (tel. 058-2925487).
- *contactpersoon RAAP*: drs. J.E.A. Jans, projectleider RAAP (tel. 0512-589140).

Literatuur

Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Stiboka, 1970. *Bodemkaart van Nederland, kaartbladen 15 west (Friese gedeelte) en oost Staveren*. Stiboka, Wageningen.

Overzicht van figuren en tabellen

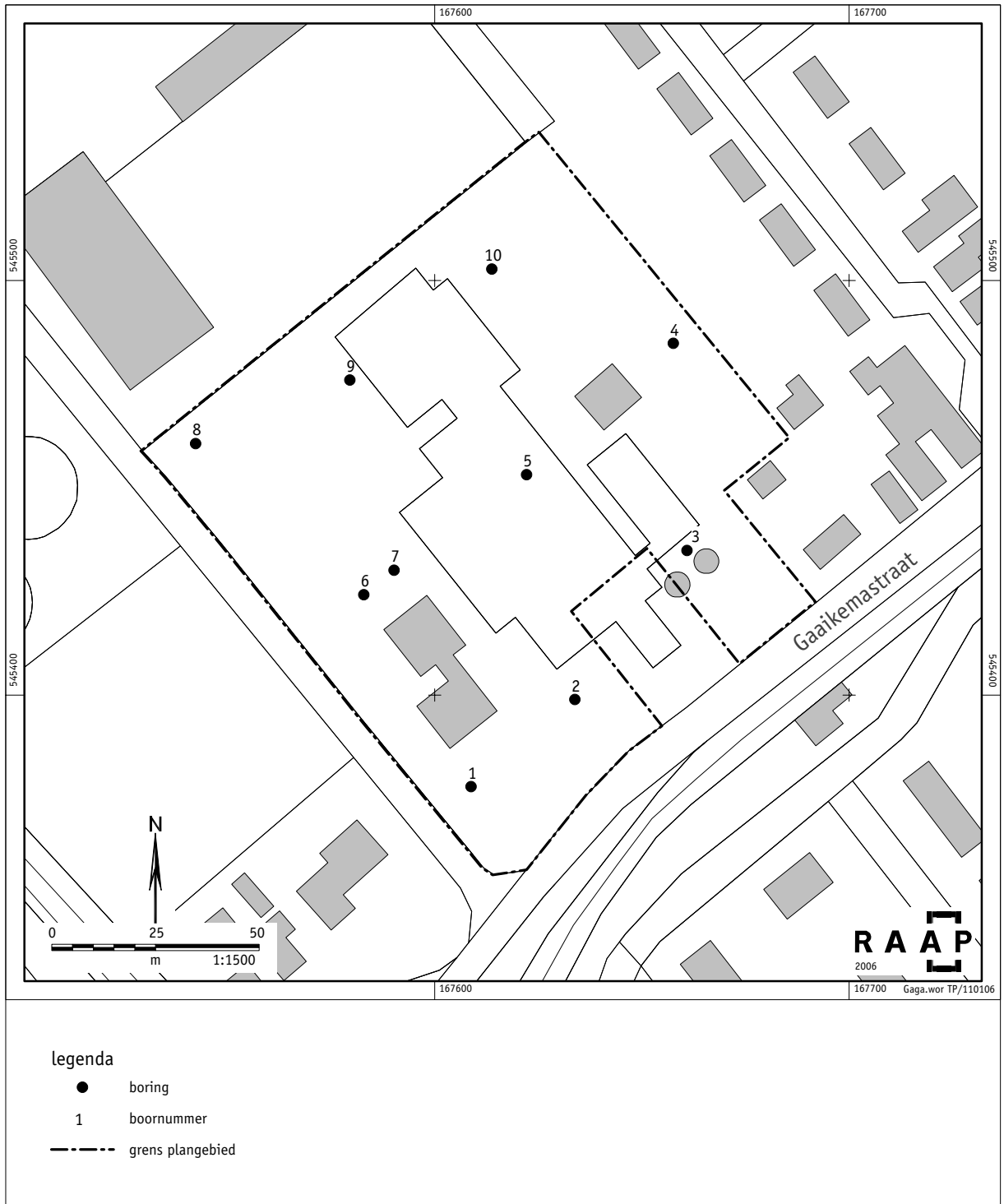
Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

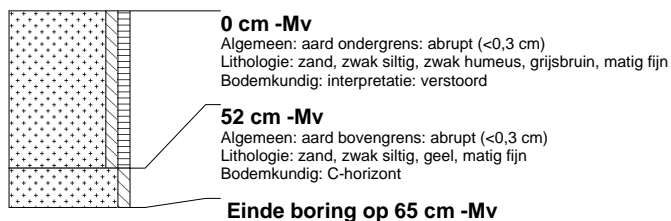

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

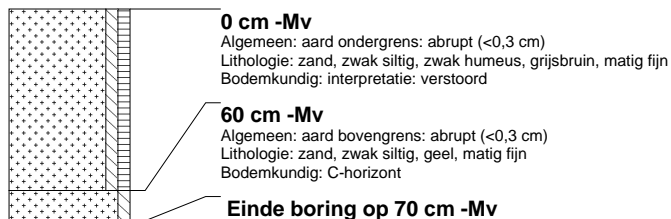
boring: GAGA-1

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

boring: GAGA-2

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

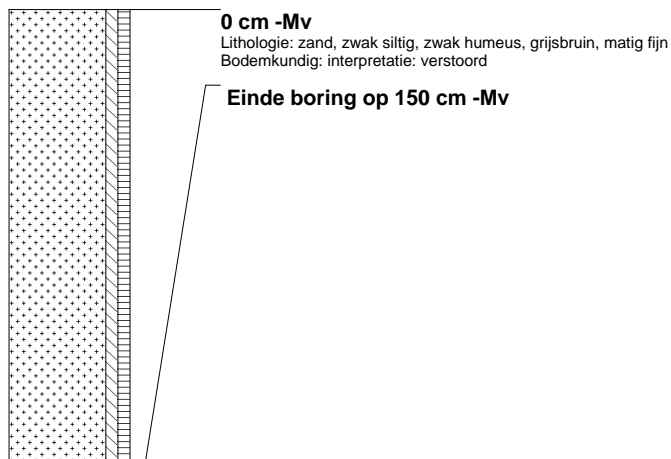
boring: GAGA-3

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

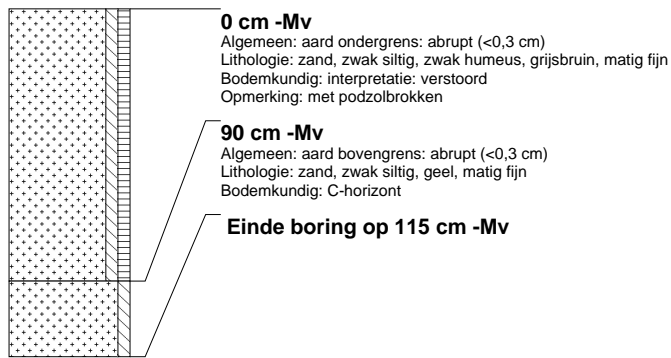
boring: GAGA-4

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

boring: GAGA-5

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

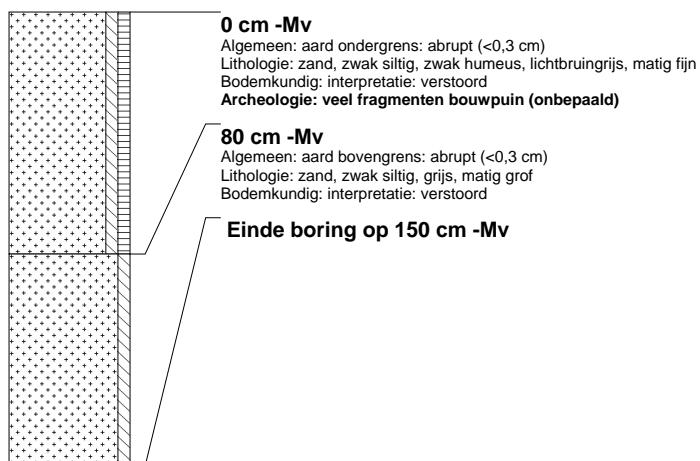
boring: GAGA-6

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

boring: GAGA-7

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

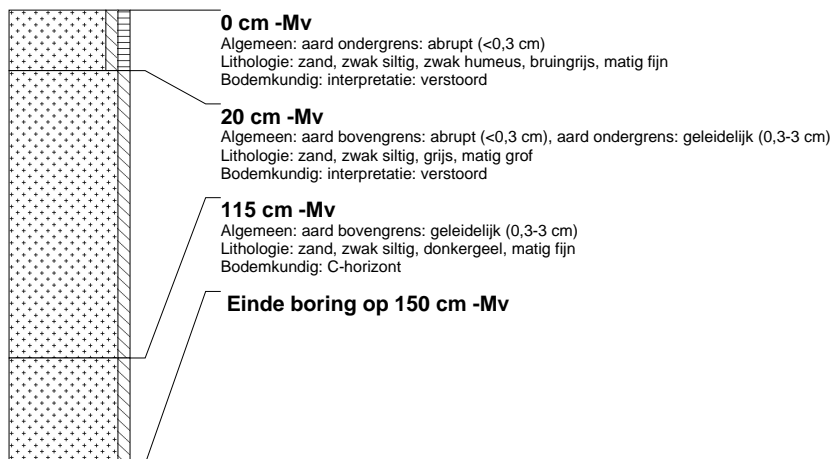
boring: GAGA-8

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

boring: GAGA-9

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

boring: GAGA-10

beschrijver: JJ/EZ, datum: 9-1-2006, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Balk, opdrachtgever: Gemeente Gaasterlân-Sleat, uitvoerder: RAAP Noord

